

Verleiding tot het extreme

In een radicale en tragische daad stapten in november 1978 meer dan 900 mensen collectief uit het leven in Jonestown, een commune in de jungle van het Zuid Amerikaanse Guyana. Het waren leden van de links radicale groep Peoples Temple, opgericht en aangevoerd door sekteleider Jim Jones. Het verhaal van deze groep vormt het uitgangspunt voor De Tempel, een coproductie van Firma MES en Bruckman Projecten. Regisseur Thomas Schoots en schrijver Nic Bruckman leggen uit hoe ze zich bogen over vragen als: hoe ontspinnen waarachtige idealen zich in waanzin en extremisme? En wat drijft iemand om grenzen te overschrijden, uit naam van een gedachtegoed?

Waarom kozen jullie ervoor om de voorstelling op dit verhaal te baseren?

Nic: "Wat er gebeurde bij de Peoples Temple is bijna niet te bevatten. Maar toch zie ik parallellen met de ideeën die bijvoorbeeld terroristen en complotdenkers uit het heden erop nahouden. Het verschil is dat ik best een denkstap moet maken om me in te leven in de beweegredenen van terroristen of complotdenkers. Terwijl die stap veel kleiner is bij de idealen waar Peoples Temple in eerste instantie van uitging. Ze waren een van de eerste kerken in de VS waar homo's welkom waren en ze waren een van de weinige kerken waar zwarte en witte mensen samen hun geloof beleden. Ze stonden voor linkse idealen waar ik me ook in kan vinden; voor gelijke kansen op voldoende eten, gezondheidszorg, scholing. Dat ik dat snap, geeft mij een ingang bij het schrijven."

Thomas: "Uit het vooronderzoek van Nic kwam een citaat naar voren: 'je wordt geen sektelid, je wordt lid van een groep inspirerende lieve vrienden'. Dat heeft een van de leden gezegd en dat prikkelt me. We kwamen er achter dat er veel onderzoek gedaan is naar wie ontvankelijk is om zich bij een sekte aan te sluiten. Daaruit blijkt dat er eigenlijk geen overeenkomsten te vinden zijn, geen eigenschappen waar mensen die zo'n stap zetten aan voldoen. Het enige dat ze vonden is dat de ontvankelijkheid ietsjes groter is op het moment dat je net iets ingrijpends in je leven hebt meegemaakt. Maar dat kan iets simpels zijn als een verhuizing of een relatiebreuk. Bijna iedereen zal denken 'dat zou mij niet gebeuren', maar dat is misschien wel onterecht. Met de voorstelling willen we het publiek dan ook verleiden om even in die wereld te stappen, om de dynamiek te snappen."

De gebeurtenissen zijn heel heftig, dat maakt het ook een precair verhaal om mee te werken, hoe pakken jullie dat aan?

Thomas: "Vanuit mijn positie als regisseur heb ik daar op dit moment, voor aanvang van de repetities, nog geen eenduidig antwoord op. Er zitten best heftige scènes in de voorstelling en ik vind het spannend om die wreedheid vorm te geven. Het vraagt veel van de acteurs en dat moet met zorg gebeuren."

Nic: "Voor mij begint het met een heel uitgebreid onderzoek. Ik wilde me laten leiden door wat er echt gebeurd is, zonder daar vooraf mijn verhaal op te plakken. Over Peoples Temple en Jonestown is heel veel materiaal te vinden. Vooral veel audio, omdat ze zelf een archief aanlegden. Ze vonden hun eigen manier van leven zo succesvol dat ze vonden dat anderen er van moesten leren. Ik ben naar historische instituten in San Francisco en San Diego geweest waar veel bewaard wordt en daar ben ik de bergen materiaal in gedoken. Naast dat bronnenonderzoek heb ik gesprekken gehad met oud-leden van Peoples Temple. Mensen die er al eerder uitgestapt waren, maar ook een vrouw wiens man en dochters omgekomen zijn. Zij was op dat moment voor een missie op een andere plek."

Hoe waren die gesprekken?

Nic: "Ik wist dat zij een emotionele verbinding hadden met die gebeurtenissen, maar ze waren er op een bepaalde manier van afgesloten. De keuze die zij maakten, om bij die groep te horen, leidde ertoe dat iedereen die ze liefhadden doodging. Dat is een trauma dat niet te bevatten is. Achteraf realiseerde ik dat ze dit al heel vaak hebben moeten vertellen. Ze hebben het voor zichzelf een plek gegeven door er een verhaal van te maken. In zo'n verhaal kan je daarin niet nog eens gaan zitten wroeten en vragen de dingen eens vanuit een ander perspectief te bekijken. Ze hebben afstand nodig, helemaal tegenover iemand die ze eigenlijk niet kennen zoals ik. Die afstand maakte het ergens ook extra tragisch."

Hoe ziet de voorstelling eruit?

Nic: "In de voorstelling volgen we zes personages en hun relatie tot de groep. Niet zozeer om het verhaal van Jonestown van a tot z te vertellen, maar je krijgt er via die relaties wel veel van mee. Die personages zijn fictief, maar ze zijn gebaseerd op een combinatie van echte mensen en hun verhalen. Naast Jim Jones zelf is geen van de personages direct terug te herleiden naar iemand." Thomas: "Als bezoeker stap je een kerkdienst binnen. Je bent deelnemer, maar ook fly on the wall; er ontvouwt zich iets terwijl je er vlak naast staat. Het is een heel muzikale voorstelling, met veel samenzang. De muziek is voor een deel gebaseerd op een album dat de Peoples Temple zelf uit heeft gebracht. Gospelachtige liederen, met veel optimisme in de teksten. Die samenzang is een soort bezwerend ritueel, maar ook een middel om het spanningsveld tussen de groep en het individu te uiten. Een vertelmiddel, maar ook historisch accuraat."

Nic: "We hopen tot de kern te komen van wat deze mensen bewoog, zodat we voorbij gaan aan het verhaal van hersenspoeling en massahysterie. Door de opbouw te laten zien die de personages meemaken naar deze extreme daad toe, hoop ik dat wijzelf en de bezoekers meer begrip krijgen voor ons eigen extremisme."

Door Fay van der Wall

Dit interview kan voor publiciteitsdoeleinden rechtenvrij gebruikt worden.

